

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Прев 176/2020
17.09.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранка Станића, као председника већа, Татјане Матковић Стефановић, Татјане Миљуш, Јасмине Стаменковић и др Илије Зиндовића, чланова већа, у парничном поступку по тужби тужиоца „STIGAL“ доо Лазаревац, Карађорђева 2., чији је пуномоћник Мирослав Рњаковић, адвокат у ... против туженог „RAIFFEISEN BANKA“ ад Београд, Ђорђа Станојевића 16., ради исплате, одлучујући о ревизији тужиоца, изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда 12Пж 63/19 од 27.11.2019. године, у седници већа одржаној 17. септембра 2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

Дозвољава се одлучивање о посебној ревизији тужиоца.

УСВАЈА СЕ ревизија тужиоца, **ПРЕИНАЧУЈЕ** се пресуда Привредног апелационог суда 12Пж 63/19 од 27.11.2019. године тако што се одбија жалба туженог као неоснована, потврђује пресуда Привредног суда у Београду П 1755/2018 од 15.11.2018. године у ставовима I и III изреке и одбија захтев туженог за накнаду трошкова другостепеног поступка.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени „RAIFFEISEN BANKA“ ад Београд да тужиоцу „STIGAL“ доо Лазаревац накнади трошкове поступка по ревизији у износу од 12.000,00 динара, у року од 8 дана.

Образложење

Привредни суд у Београду је донео пресуду П 1755/2018 од 15.11.2018. године којом је у ставу I изреке обавезао туженог да плати тужиоцу износ од 1.125,00 евра са затезном каматом у висини домицилне каматне стопе за валуту евро почев од 11.09.2007. године до 24.12.2012. године, а од 25.12.2012. године до коначне исплате у складу са Законом о затезној камати, све у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан исплате, у II ставу изреке одбио тужбени захтев у делу за исплату затезне камате у висини домицилне каматне стопе за валуту евро на износ од 1.125,00 евра од 06.09.2007. године до 10.09.2007. године и у ставу III изреке обавезао туженог да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 68.010,00 динара.

Привредни апелациони суд је донео пресуду 12Пж 63/19 дана 27.11.2019. године којом је одлучујући по жалби туженог преиначио пресуду Привредног суда у Београду

П 1755/18 од 15.11.2018. године у ставовима I и III изреке, и пресудио тако што је одбио тужбени захтев којим је тужилац тражио да суд обавезе туженог да тужиоцу исплати 1.125,00 евра са затезном каматом у висини домицилне каматне стопе за валуту евро почев од 11.09.2007. године до 24.12.2012. године, а од 25.12.2012. године до коначне исплате у складу са Законом о затезној камати, све у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан исплате, одбио захтев тужиоца за накнаду трошкова поступка и обавезао тужиоца да туженом накнади трошкове другостепеног поступка у износу од 36.510,00 динара.

Против наведене другостепене пресуде је тужилац изјавио благовремену ревизију, због погрешне примене материјалног права, позивом на одредбу 403. став 2. тачка 2. и на одредбу члана 404. ЗПП, ради усаглашавања судске праксе.

Тужени је поднео одговор на ревизију.

Ревизија није дозвољена на основу одредбе члана 403. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/2011 18/2020 – у даљем тексту ЗПП), јер је пресуда донета у спору мале вредности, у којем се не примењује наведена одредба, с обзиром да у споровима мале вредности против одлука другостепеног суда није дозвољена ревизија (члан 479. став 6. ЗПП). На основу одредбе члана 404. ЗПП ревизија је изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија). О дозвољености и основаности посебне ревизије одлучује Врховни касациони суд у већу од 5 судија.

Поступајући на основу цитиране законске одредбе Врховни касациони суд је дозволио одлучивање о посебној ревизији тужиоца. У конкретном случају испуњени су услови одређени одредбом члана 404. ЗПП, јер постоји потреба за уједначавањем судске праксе, с обзиром да побијана одлука одступа од тумачења права израженог у правноснажним судским одлукама и правног става Врховног касационог суда о дозвољености уговарања трошкова кредита усвојеног на седници грађанског одељења Врховног касационог суда одржаној 22.05.2018. године.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама прописаним одредбом члана 408. ЗПП и нашао да је ревизија тужиоца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Према чињеничном стању парничне странке су закључиле уговор о кредиту бр. ... дана ...2007. године, којим је тужени одобрио тужиоцу кредит у износу од 75.000 евра у динарској противвредности по средњем курсу банке на дан пуштања кредита у течај. Приликом пуштања кредита у течај банка је од тужиоца наплатила износ од 1.125,00 евра у динарској противвредности по средњем курсу на име трошкова обраде кредита. Уговор садржи одредбу у члану 8.1 која предвиђа обавезу тужиоца на плаћање банци на име накнаде за обраду кредитног захтева износа у висини од 0,75% одобреног

кредита и на име провизије за одобрење и администрацију кредита 0,75% од износа одобреног кредита, по фактури банке, без обзира да ли ће кредит користити или не. По становишту првостепеног суда ова одредба је ништава, супротна је Одлуци о јединственом начину обрачуна и објављивања каматне стопе на депозите и кредите. Тужени није пружио доказе да је испунио обавезу сачињавања понуде на основу које би се корисник кредита могао информисати о томе који све фактори утичу на укупну цену кредита, а преглед битних елемената отплате кредита тужени је сачинио и уручио тужиоцу истог дана када је уговор закључен. Тужени је трошкове обраде кредита по утврђењу првостепеног суда исказао нејасно и непрецизно с обзиром да је у уговору висину тих трошкова исказао процентуално, у плану отплате као апсолутни износ у девизама, а у предлогу битних елемената отплате кредита у апсолутном динарском износу. У уговору о кредиту није исказана ефективна каматна стопа, док је минимална каматна стопа 14,5% на годишњем нивоу, те да је немогуће проверити да ли је тај износ укључен у ефективну каматну стопу од 16,56% на годишњем нивоу. Подаци о трошковима кредита нису јасно исказани, на начин да тужилац ниједног тренутка не буде у заблуди о којим трошковима је реч, с обзиром на то да су елементи који утичу на висину ефективне каматне стопе различито приказани у наведеним актима. Првостепени суд стога налази да је тужени без правног основа наплатио тужиоцу накнаду за обраду кредитног захтева од 1.125,00 евра у динарској противвредности по средњем курсу НБС 11.09.2007. године, те је усвојио тужбени захтев за исплату наведеног износа са затезним каматама од 11.09.2007. године.

Другостепени суд закључује да наведена одредба уговора о кредиту није ништава, јер одређује процентуалне износе који по својој суштини представљају трошкове и накнаде које банка наплаћује приликом обраде и реализације кредитног захтева, без обзира што се обрачунавају засебно. Полазећи од одредаба члана 1065. Закона о облигационим односима, одредбе члана 43. Закона о банкама и члана 5. Одлуке Народне банке Србије о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите („Службени гласник РС“ бр. 57/06) сматра да није забрањено банци да обрачунава трошкове поводом кредитних услуга, при чему је тужилац био упознат са оваквом својом обавезом поводом закључења предметног уговора уручивањем плана отплате кредита који садржи податак о ефективној каматној стопи од 16,56% у коју су укључени и трошкови обраде кредита у износу од 1.125,00 евра, односно 1,50% од износа одобреног кредита.

Врховни касациони суд не прихвата становиште другостепеног суда.

По одредби члана 103. ЗОО уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима, ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго. На ништавост се пази по службеној дужности, по одредби члана 109. ЗОО.

Начело савесности и поштења успостављено одредбом члана 12. ЗОО као опште правило у заснивању и испуњењу облигационих односа одређује и приступ и понашање банке – даваоца кредита. И код уговора о кредиту по приступу стоји слобода преговарања и уговарања услова уговора, у границама принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја. Управо због тога кориснику кредита морају бити доступни сви економски ефекти кредитног задуживања. Ако су тим поводом учињени пропусти

довели до конституисања неправичних уговорних одредаба на штету тужиоца и повреде основних начела облигационог права и члана 12., 15. и 16. ЗОО, исти могу водити ништавости уговорних одредаба.

Тумачењем одредбе члана 1065. ЗОО која прописује да се уговором о кредиту банка обавезује да кориснику кредита стави на располагање одређени износ новчаних средстава на одређено или неодређено време, за неку намену или без утврђене намене, а корисник се обавезује да банци плаћа уговорену камату и добијени износ новца у време и на начин како је утврђено уговором, произилази да није искључена могућност банке да обрачунава и наплаћује износ на име трошкова поводом одобравања кредита и стављања на располагање одређеног износа новчаних средстава по кредиту. То право банке произилази и из члана 43. Закона о банкама („Службени гласник РС“ бр. 107/2005), који је био на снази у време закључења уговора међу парничним странкама, о јединственом начину обрачуна и објављивању трошкова, камата и накнада банкарских услуга, а било је уређено тада важећим подзаконским актом, Одлуком Народне банке Србије о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите („Службени гласник РС“ бр. 57/2006) на основу одредбе члана 43. Закона о банкама, којом се ближе утврђују услови и начин обрачуна ефективне каматне стопе. Том одлуком прописани су јединствени начини обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкама по основу кредитних послова, тј. ефективне каматне стопе, и ближи услови и начин обавештавања клијената банке. Према тачки 5. одлуке, понуда банке која се односи на кредите које одобрава, треба да јасно и недвосмислено садржи податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе, па и износ накнада и трошкова које банка обрачунава клијенту у поступку одобравања кредита и у току реализације уговора о кредиту који су познати на дан обрачуна и друге трошкове, тако да ниједног тренутка не доводе клијента у заблуду што се тиче било ког елемента. При закључивању уговора о кредиту банка уз уговор уручује клијенту примерак плана отплате кредита и преглед битних елемената кредита који садржи податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе, међу којима и укупан износ трошкова које клијент треба да плати. Стога, када је корисник кредита упознат са висином ефективне каматне стопе, тада је упознат са стварним трошковима закључења и реализације конкретног уговора о кредиту. Ефективна каматна стопа тиме постаје показатељ колико ће тачно износити трошкови уговора о кредиту и изражава се у понуди и плану отплате кредита. Трошкови обраде кредита и пуштања у течај као и други трошкови које банка обрачунава кориснику приликом одобравања кредита, или који су познати на дан обрачуна, и које банка обрачунава кориснику у току реализације уговора о кредиту, могу бити исказани и у процентуалном износу, а наплаћују се само кроз обрачуне ефективне каматне стопе. Стога одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове обраде кредита може бити правно ваљана само под условом да је понуда банке, односно план отплате кредита садржао јасне и недвосмислене податке о трошковима и да се наплата трошкова врши кроз обрачуне ефективне каматне стопе. Банка обрачуном и наплатом ефективне каматне стопе врши наплату трошкова обраде кредита, па и кредитног захтева. Стога уговарање наплате истих трошкова у једнократном износу и задржавање дела средстава од одобреног износа кредита, а уједно и укључивање ових трошкова у ефективну каматну стопу доводи до неравноправности учесника облигационих односа у корист банке, противно наведеним одредбама законских и подзаконских аката. Када банка саопшти кориснику кредита износ трошкова обраде кредитног захтева и колико износи

ефективна каматна стопа, која према одредбама наведене одлуке подразумева сва новчана примања и све новчане издатке корисника који настају поводом коришћења кредита, а који су познати на дан обрачуна, тада банка не може посебно наплатити исте трошкове изван обрачуна ефективне каматне стопе, односно у тренутку пуштања кредита у течај и то кроз задржавање дела средстава из одобреног кредита. Имајући у виду претходно наведено основани су ревизијски наводи који се односе на то да се предметни приходи банке из уговора о кредиту морају наплаћивати кроз ефективну каматну стопу и да је супротно поступање противно начелу савесности и поштења и једнаке вредности узајамних давања.

У конкретном случају, тужена банка је доставила тужиоцу као кориснику кредита преглед битних елемената уговора о кредиту који је укључивао трошкове исказане кроз ефективну каматну стопу и план отплате кредита у коме су такође одређене главница, висина камате и накнаде од 1,5%. На тај начин тужени јесте упознао тужиоца са висином његових обавеза, али је тужени, иако је сам дао спецификацију за обрачун ефективне каматне стопе, посебно задржао износ на име накнаде за обраду кредитног захтев од кредитних средстава које је тужиоцу одобрио, што је контрадикторно условима отплате кредита и битним елементима уговора о кредиту које је сам тужени сачинио и презентовао тужиоцу. Такво поступање не може уживати правну заштиту, већ је одредба уговора којом је такво поступање тужене предвиђено из члана 8.1 – ништава. Услед последица ништавости, према члану 104. Закона о облигационим односима, тужени је у обавези да врати тужиоцу оно што је примио по ништавој одредби уговора о кредиту, што је према утврђењу суда динарска противвредност износа од 1.125,00 евра, са припадајућом затезном каматом у смислу члана 210. и 214. ЗОО.

Према изнетим разлозима одлучено је као у изреци по одредби члана 416. став 1. ЗПП, тако што је преиначена другостепена пресуда, одбијена жалба туженог и потврђена првостепена пресуда у усвајајућем делу одлуке о тужбеном захтеву и одлуке о трошковима поступка, као правилна.

Тужени је обавезан да тужиоцу накнади и трошкове ревизијског поступка, према опредељеном захтеву, у износу од 12.000,00 динара за састав ревизије, по одредби члана 153. и 163. став 1. ЗПП и одредбама важеће адвокатске тарифе.

**Председник већа – судија,
Бранко Станић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић